

ЈЕДАН ПОГЛЕД НА УЧЕЊЕ НА ДАЉИНУ У МО И ВС

Драган Стевановић¹, Дејан Ранђеловић², Дејан Николић³, Сибила Петењи Арбутина⁴, Милорад Петронијевић⁵

Резиме: Брзи напредак информационих и комуникационих технологија у последњих двадесетак година довео је до знатних промена у образовању и обуци. Технолошка револуција поставља нове захтеве пред образовни систем. Знање стечено у школи и на факултету више није довољно и веома брзо застарева. Учење током читавог живота постаје веома битна карактеристика савременог образовног система. У таквој ситуацији све већи значај придаје се увођењу информационо-комуникационих технологија у образовни процес. Овакав облик образовања који подразумева употребу савремених технологија с циљем унапређења наставног процеса често се назива електронско учење (e-learning). У раду смо покушали да дамо један осврт на значај, улогу и развој учења на даљину у Министарству одбране и Војсци Србије.

Кључне речи: знање, учење, е- учење, целоживотно учење, учење на даљину, обука, образовне технологије, електронски курсеви .

A LOOK FOR DISTANCE LEARNING IN THE MINISTRY OF DEFENSE AND SERBIAN ARMED FORCES

Abstract: The rapid advancement of information and communication technologies over the last twenty years has led to considerable changes in education and training. The technological revolution puts new demands on the education system. Knowledge gained in school and in college is no longer sufficient and very quickly becomes obsolete. Lifelong learning has become a very important feature of the modern education system. In such a situation, the introduction of information and communication technologies into the educational process is of increasing importance. This form of education, which involves the use of modern technologies to improve the teaching process, is often referred to as e-learning. In this paper we have tried to give an overview of the importance, role and development of distance learning in the Ministry of Defense and the Serbian Armed Forces.

Key words: knowledge, learning, e-learning, lifelong learning, distance learning, training, educational technologies, e-courses.

1. УВОД

Нова цивилизацијска епоха, условљава између осталог и нову концепцију и решења система образовања ученика, студената, професора и пословних људи, у смислу адекватне организације и технологије образовања. У свету се чине напори за што ефикаснију примену технологија тренинга и образовања који имају за циљ да помогну новим генерацијама младих да стекну боље образовање и буду припремљени да одговоре захтевима организације и развоја друштва.

У складу са временом у коме живимо требало би да мало више пажње посветимо на функцију Web-а у образовању са дистанце. Учење на даљину омогућава лицима професионално, независно усавршавање на месту и времену које сами одаберу, пролазе кроз материјал за учење оном брзином и онолико пута колико желе. Када се говори о учењу на даљину често је у употреби низ термина. Учење на даљину омогућавају јефтино и распрострањено стицање знања. Учење на даљину постало је значајан сегмент образовања широм света последњих година и постаје све популарнија алтернатива традиционалним академским програмима.

¹ сц дипл.крим, потпуковник, Универзитет одбране у Београду, Ректорат, Београд;

² пуковник, Универзитет одбране у Београду, Војна академија, Београд;

³ магистар, потпуковник, Генералштаб ВС, Гарда;

⁴ Магистар, Висока техничка Школа струковних студија у Новом Саду;

⁵ потпуковник, Универзитет одбране у Београду, Војна академија, Београд;

2. ТРЕНИНГ И ОБРАЗОВАЊЕ

Двадесет први век биће век знања. Знање ће бити његов кључни ресурс. Друштво знања биће високо конкурентно, за организације и појединце подједнако. Информационе технологије, иако само једна од многих нових карактеристика. Новог друштва, већ сада постиже један ефекат од огромног значаја, омогућава знању да се скоро моментално шири и чини га доступним свима. Ова нова економија знања ће се снажно ослањати на раднике знања. Међутим, пресудан развој ће се одиграти у „техничким знањима“: компјутерски техничари, софтверски дизајнери. Ови запослени са својим знањем ће постати доминантна друштвена, а можда и политичка сила током наредних деценија⁶ (Дракер, Управљање у новом друштву Адигес, 2002).

Образовање и стручно усавршавање запослених сматрају се једном од најзначајнијих функција УЉР. У теорији, као уосталом и у свакодневној пракси, та функција означава се различитим изразима, односно појмовима. Најчешће коришћени појмови су: обука, тренинг, учење, образовање, стручно усавршавање и развој запослених. Многе организације предузимају низ мера и поступака да би креирале радно окружење подстицајно за учење и на тај начин прерасле у учеће организације. Назив „учећа организација“ везује се за организације у којима се о томе води рачуна. У учећој организацији чланови континуирано повећавају своје способности за стварање новог начина мишљења и континуирано уче како да ефикасно функционишу као тим. Организација која има значајан капацитет за учење, прилагођавање и промене може се дефинисати као учећа. Увођењем специфичних промена у организацију она постаје учећа. Те промене односе се на: области вођства, хоризонталну структуру, овлашћења запослених, размену информација, стратегију и организациону културу.⁷

Обука или тренинг запослених подразумева промене у специфичним знањима, способностима, вештинама, понашањима па и ставовима запослених са циљем да се припреме за квалитетније обављање посла. Програм обука унутар организације може бити организован на нивоу појединца, одређене службе или одељења или на нивоу организације као целине. Искусни предузетници добро знају да су обуке заправо инвестиције у људе и зато приликом планирања обука акценат стављају на она места (позиције) где се очекује директан позитиван допринос пословању тј. повраћај на инвестицију. Плански приступ у дефинисању циљева и програма обука на годишњем нивоу омогућава организацији да каналише средства у области у којима ће највише допринети унапређену знања и вештина запослених, а самим тим и јачању морала, спремности организације за нове пословне изазове и на крају унапређењу његових тржишних перформанси. Идентификовање потреба за обукама и планирање програма обука није искључиво задатак специјалиста у области обуке и развоја кадрова. У савременим организацијама а пре свега предузетничким организацијама брига о људима и развој људи су у надлежности менаџера. Менаџери су данас одговорни за управљање људима, укључујући и планирање њиховог развоја и каријере, па самим тим и разумевање потреба за обукама, њиховом планирању, организовању и успешном спровођењу.

Циљеви тренинга и обуке су да се стекну или унапреде пословне вештине запослених у једној организацији, да се стекну основна знања и искуства у одређеним областима, да се сазна који су то алати којима се може стимулисати иновирање у пословној организацији, да се упозна како се стечена знања запослених могу

⁶ П. Дракер, Управљање у новом друштву, Нови Сад, Адигес, 2002., стр. 175.

⁷ Војно дело лето, 2011., стр. 281.

искористити за конкретне пословне задатке и акције...Тренинзима или обуком се остварују врхунски пословни резултати, подиже радни морал, мотивисаност и продуктивност запослених. Запослени долазе до нових идеја, знања и искустава. Тренинг и обука помаже организацијама да учине запослене компетентнима за учешће у захтевној тржишној утакмици, те да они буду мотивисани и успешни⁸ (Мартиновић, Менаџмент људских ресурса, 2014).

СТИЦАЊЕ ЗНАЊА, ПРИЛАГОЂАВАЊЕ СТАВОВА ИЛИ УСВАЈАЊЕ ВЕШТИНА СПАДАЈУ У НАМЕРАВАНУ ПРОМЕНУ ПОНАШАЊА. Организације се посебно занимају за промену понашања која ће менаџера учинити ефективнијим у остваривању организационих циљева.⁹

Нова цивилизацијска епоха условила је и нову концепцију и решавање система образовања учених и пословних људи у смислу адекватне организације и технологије образовања. Образовање за информатичко друштво је од посебног значаја. Сагледавајући напредак информационих технологија може се закључити да образовање мало заостаје у примени информатичке технологије у свим својим деловима. У свету се чине напорин да што ефикаснијом применом образовних технологија које требају да помогну новим генерацијама да стекну боља образовања и буду боље припремљени да одговоре захтевима развоја у друштву. У том контексту се нашла примена образовања и рада на даљину.

3. УЧЕЊЕ НА ДАЉИНУ

Када се говори о учењу на даљину често је у употреби низ термина: Distance Learning, Distance Training, Distance Education, eLearning (e-Learning, „e“-Learning), Online (On-line) Education, Virtual Instruction, Virtual Education, Virtual Classrooms, Electronic Classroom, Blended Learning... Систем учења на даљину своје прве почетке бележи пре више од 100 година 1892. године. Penn State University, USA¹⁰ је са још два универзитета развио систем за достављање материјала за учење у руралним пределима Сједињених Америчких Држава као начин приступа ширем кругу студената који нису могли да похађају универзитет. Студенти који су живели далеко од образовних центара, а желели су да се образују пошта са материјалима за учење дистрибуира на је камионетима.

- Са технолошким развојем, појавиле су се нове могућности за учење на даљину:
- образовне емисије на радију (1920);
- наставна телевизија (1950);
- коришћење сателита (1970);
- кабловска телевизија (1980) за брз пренос образовних мултимедијалних материјала на даљину.

Заједничка карактеристика свих ових система јесте да су били једносмерни и асинхрони. Ученици су слушали или гледали образовне курсеве, али ни на који начин нису могли да поставе питање предавачу или размене мишљења са ученицима на

⁸ М. Мартиновић, Менаџмент људских ресурса, 2014., стр. 51.

⁹ Р. Орлић, Кадровски менаџмент, Београд, 2005., стр. 280.

¹⁰ (www.psu.edu)

другом крају света који су у исто време пратили иста предавања. Ова ситуација се изменила увођењем система видео конференција (средином 1980), али је у то време овај систем био веома скуп и доступан уском кругу људи.

Појавом личних рачунара појављују се материјали за учење који користе могућности рачунара – да се направе лекције које осим текста носе и звук, слику или филмски запис. Ови образовни материјали се у почетку дистрибуирају на дискетама, касније на компакт дисковима и путем Интернета. Учење на даљину уз помоћ рачунара добија назив електронско учење (скраћено е-учење, или на енглеском „e“-Learning).

3.1. Учење на даљину и е-учење

Појавом Интернета отворене су могућности да се ови садржаји размењују широм света као и могућност да мултимедијалне образовне садржаје праве широки кругови наставника. Мноштво идеја и могућност њихове брзе размене и дистрибуције посредством Интернета значајно је побољшало квалитет образовног материјала, а појавило се и интересовање за коришћење нових за индивидуализацију процеса учења.

Талентовани ученици заинтересовани за области у којима постоји веома мали број стручних наставника могу посредством Интернета да уче од наставника који се налазе на другом крају света. Могућности да се учење прилагоди потребама и предиспозицијама појединца деловале су неограничено. Стварност је показала да су многа очекивања од учења на даљину била претерана. Иако је увођење е-учења, нарочито у факултетско образовање, за многе образовне институције постала добра економска прилика за неке и законска обавеза, за сада су могућности које овај вид учења пружа слабо искоришћене. Највећу улогу у брзом развоју е- учења има Интернет и његов развој. Ученику је потребан рачунар и Интернет веза да би могао да приступа ресурсима за учење које такође преузима са Интернета. На Интернету постоји велики број бесплатних Web страна за учење на даљину, са изузетно корисним и разноврсним садржајима. Чувени MIT (Massachusetts Institute of Technology) је поставио отворени систем за приступ својим наставним садржајима на адреси <http://ocw.mit.edu>. За сваку изабрану тему могу се преузети материјали за учење, испит, а описана су потребна предзнања и садржај курса који имају и мултимедијалне садржаје на адреси <http://ocw.mit.edu/OcwWeb/Global/OCWHelp/avocw.htm>.

3.2. Основне карактеристике програма учења на даљину

Програми или курсеви учења на даљину могу бити прилагођени различитим особинама ученика, првенствено различитом узрасту ученика. Тако се овакви програми организују и за основношколски и средњошколски узраст, за студенте али и за одрасле полазнике који стичу нова знања због професионалног усавршавања или властитих интереса. Курсеви или програми на даљину могу помоћи својим полазницима да схвате важност учења и образовања кроз цели живот, било због личних интереса или због напредовања у каријери.

Главне разлике између програма за учење на даљину су у технологији која се користи, у структури програма или курса, те по степену надгледања полазника. Кључни фактору образовању на даљину је професор, који поред одговарајућег академског образовања мора да буде технички образован и припремљен за употребу телекомуникационих средстава како би могао да на одговарајући начин одговори свим захтевима и изазовима који се пред њим постављају у реализовању програма образовања на даљину. Успех образовања са дистанце захтева промене у пракси и

однос образовне установе према окружењу, које је у извесној мери сумљичаво и коме је стране све оно што је нетрадиционално.¹¹

Код курсева које полазници похађају са циљем да овладају неком вештином или науче неку нову тему (нпр. учење коришћења новог програмског пакета), не постоје унапред одеђени рокови до којих полазници морају савладати цели садржај курса, већ могу на флексибилнији начин решавати поједине задатке. Ту је и мањи степен надгледања полазника и вредновања њиховог знања. Код таквих курсева или програма полазници углавном сами уче, својим властитим темпом, у време које њима најбоље одговара.

3.3. Учесници учења на даљину

Учесници код учења на даљину су: особе које креирају и распростиру материјале за учење и ученици односно полазници. Курсеви на даљину омогућују интеракције између професора и ученика, тако да они међусобно размењују знања и искуства.

Најчешћи организатори курсева или програма на даљину су образовне и научне институције, као што су : основне школе, средње школе, универзитети. Они организују курсеве пре свега за своје ученике и студенте, али такође и за све остале заинтересоване полазнике. При томе се неки курсеви и нуде само као допуна традиционалном начину учења, док се неки садржаји у целини нуде кроз курсеве или програме на даљину.

Курсеве или програме на даљину организују и пословне компаније или њихови одсеци. Они својим запосленима нуде додатно образовање које им је потребно за успешније извршавање пословних задатака.

Осим тога, и појединачни учитељи и саветници организују своје властите програме за учење на даљину, нудећи разноврсне садржаје који би могли задовољити интересе потенцијалних будућих полазника.

Полазници курсева или програма на даљину су најчешће одрасле особе, тј. нетрадиционални студенти. Неки од њих се укључују у поједине курсеве или програме због властитих интереса, али већином су за то запослени који требају додатно образовање и обуку везану уз посао. Они се углавном одлучују за учење на даљину јер им омогућава више интеракције од традиционалних начина учења.

Полазници курсева или програма на даљину могу бити и деца и млади који су географски удаљени од образовних институција. Ученици који редовно похађају школу, али требају неке додатне информације такође се могу послужити курсевима или програмима на даљину.

Осим тога, полазници су особе удаљене од образовних центара или са поремећајима који им не дозвољавају похађање таквих центара. Учење на даљину омогућује додатне могућности образовања за особе различитог доба, различитих способности, различитих интереса и различитих потреба.

3.4. Предности учења на даљину

Предности учења на даљину виде се у:

- смањењу трошкова за станарине и остале трошкове за време боравка у месту одржавања студија,

¹¹ З. Николић, Комуникационе технологије, 2005., стр.124.

- могућности да бира студијски програм и студира ван места свог пребивалишта без потребе за његовом променом,
- могућност да ради за време студирања независно од места одржавања студија,
- превазилажењу немогућности да присуствује традиционалној настави услед неког од својих трајних или физичких проблема,
- избор школе ван физичких граница матичне земље,
- самоорганизовању времена за учење (висока мотивација, планирање времена и способност за анализу и синтезу садржаја који се учи) и др.

Учење на даљину у односу на класични „традиционални“ приступ учење показује следеће предности:

- омогућује стално учење и професионално усавршавање,
- ученици уче независно, властитим темпом, на месту у времену које сами одаберу, на располагању им је велики број предмета, које нуде различите институције или наставници-појединци,
- властити темпо-ученици пролазе кроз материјал за учење оном брзином и онолико пута колико желе,
- место учења може се одабрати – зависи од медија који се користе за дистрибуирање материјала за учење (учи се на послу, код куће,...),
- доступност тема које их занимају, и ако их не нуде образовне или пословне институције у месту у којем живе или раде,
- учествовање у најквалитетнијим или најпрестижним програмима – ученик може „похађати“ барем неке курсеве на квалитетним институцијама или које држе познати стручњаци без промене места боравка,
- одабирање свог начина учења – активно или пасивно учење, различити нивои интеракције,
- практичан рад са различитим технологијама – стичу се не само информације о ономе што се учи, него и додатна знања и вештине о коришћењу различитих технологија, омогућује се полазнику да постигне и задржи ниво „писмености за 21. век“.

3.5. Недостаци учења на даљину

Недостаци код учења на даљину везани су и уз технологију која се користи за извођење курсева. Сви полазници морају имати на располагању одговараћу рачунарску технологију, на пример рачунар с најновијом верзијом неког веб претраживача, програме за извођење мултимедијалних записа, прикључак на интернет. Технологија која се користи за неки може бити и врло захтевна (на пример код видеоконференција) те тако и онемогућити да похађају они полазници којима она није доступна.

Проблем за неке полазнике, па и тудоре може представљати и коришћење технологије коју још не познају. Врло често је потребно уложити додатно време да би се, поред садржаја који се уче, савладала и технологија помоћу које се они нуде полазницима. Такође је проблем и тај што технологија често није поуздана те може доћи до различитих застоја и кварова што може деловати фрустрирајуће и на полазнике и на тудоре те такође може утицати на одустајање полазника.

4. УЧЕЊЕ НА ДАЉИНУ У МО РС И ВС

Пратећи савремене трендове у свим областима и сверама образовања Министарство одбране Републике Србије и Војска Србије (МО РС и ВС), да би одржале корак

променама у окружењу, тренинг и образовање запослених прихватила је као реалност за даљи развој и остваривање додељених мисија и задатака. Електронски материјали доступни на даљину, интерактивни курсеви, рачунарске симулације представљају само неке од нових садржаја наставе који се увелико користе у савременим армијама. Остваривање бољег, или одржавање успостављеног квалитета наставе и обуке за краће време и уз мање материјалне трошкове представља основни мотив за коришћење високотехнолошких решења у процесу војног образовања и обуке. Поред низа других мера, захваљујући успешним вишегодишњим пројектима учења на даљину и увођењем конструктивних симулација у систем војног образовања и обуке Република Србија се уврстила у ред земаља које могу врло брзо одговорити на одбрамбене и безбедносне претње савременог света. Пројекат увођења учења на даљину, као и будућим плановима развоја учења на даљину у МО РС и ВС, овакав вид образовања треба да омогући старешинама да по завршетку школовања наставе своје усавршавање до краја професионалне каријере, уз минимално одсуствовање са радног места.

Осмогодишње искуство у експлоатацији платформе за учење на даљину, која омогућава свим субјектима обуке и образовања да користе предности нових технологија како би смањили властите трошкове уз очување и унапређење квалитета. Центар за симулације и учење на даљину већ више од пет године реализује курсеве за обуку наставника да би на најбољи могући начин користили платформу за учење на даљину, обогатили своју наставу и оставрили непосреднији контакт са својим слушаоцима и кадетима.

Од 2014. године кренуло се са реализацијом Курса за напредно коришћење платформе за учење на даљину, којим се наставници и извођачи обуке оспособљавају да примене различите дидактичко-педагошке тактике у креирању наставних материјала, да овладају софтвером за продукцију интерактивних мултимедијалних садржаја и користе нове софтверске модуле инсталиране на платформи учења на даљину. Поред тога, у 2014. години започето је мобилно учење, као један од нових концепата електронског учења, којим се омогућава приступ наставним ресурсима који су прилагођени тзв. смарт-телефонима и таблет-рачунарима из било које тачке на земаљској кугли. Усавршавање по овом програму носи назив: „Курс за напредно коришћење платформе учења на даљину“.

Циљ усавршавања по овом програму је обучити полазнике који су стекли квалификацију „Наставник електронских курсева“ (средњи ниво) за коришћење дидактичко-методичких принципа и педагошких стандарда приликом креирања својих електронских курсева које ће користити у реализацији наставе и обуке путем платформе учења на даљину.

Полазници који савладају курс усвојиће теоријска знања о могућностима примене:

- метода електронског учења у наставном процесу као средстава која омогућавају унапређивање квалитета наставе комбиновањем са постојећим наставним методама;
- платформе за учење на даљину у успостављању комуникације између полазника и наставника, као и полазника међу собом (у оквиру курса / предмета / лекције);
- софтверских алата за израду садржаја електронских курсева.

Полазници који савладају курс биће оспособљени за:

- осмишљавање и структурирање електронског садржаја;

- израду и дизајнирање садржаја и њихово постављање на платформу за учење на даљину;
- омогућавање и праћење комуникације и колаборације полазника електронских курсева;
- праћење рада на савладавању садржаја и евалуацију рада полазника електронских курсева;
- примену техника управљања електронским курсевима.

Према намени усавршавања у МО РС и ВС, "Курс за напредно коришћење платформе учења на даљину" класификује се као *усавршавања за наставнике и извођаче обуке*. Полазници "Курса за напредно коришћење платформе учења на даљину" су наставници, извођачи обуке и друга лица која испуњавају услове за упис на програм усавршавања. Полазници се оспособљавају да приликом самосталне израде електронског курса користе дидактичко-методичке принципе и педагошке стандарде у образовању као и напредне технике за израду наставних ресурса и активности и њихово постављање на платформу учења на даљину. Стручни профил кадра за који се полазници оспособљавају је: "Наставник електронских курсева - напредни ниво". Услове за избор и критеријуме за пријем полазника на програм усавршавања дефинише Војна академија као носилац планирања на основу предлога кандидата из система одбране и расположивих капацитета.

"Курс за напредно коришћење платформе учења на даљину" се реализује са припадницима МО РС и ВС који испуњавају следеће услове:

- да су укључени у процесе реализације наставе и извођења обуке или да обављају такве дужности да им платформа за учење на даљину може омогућити дистрибуцију електронских садржаја од општег значаја за поједине или све припаднике Министарства одбране и Војске Србије који имају приступ платформи,
- да поседују уверење о завршеном "Курсу за коришћење платформе учења на даљину" - средњи ниво.

Носилац реализације усавршавања је Центар за симулације и учење на даљину Школе националне одбране Војне академије. Усавршавање се реализује кроз предавања, вежбе, вредновање резултата рада у току усавршавања и завршни испит. Усавршавање се организује и реализује, начелно, два пута годишње и траје 7 недеља. Наставни процес се реализује у складу са савременим дидактичким и андрагошким захтевима, циљем и задацима усавршавања који су дефинисани у овом Програму. О наставном процесу се води прописана документација према одредбама Правилника о курсевима и другим облицима усавршавања у Министарству одбране и Војсци Србије.¹² Усавршавање реализују припадници сталног састава Центра за симулације и учење на даљину. Настава се изводи у облику предавања, вежби, провера знања након реализованих вежби и завршног испита. За полазнике из гарнизона Београд, усавршавање се реализује у лабораторији учења на даљину Центра за симулације и учење на даљину. Полазници ван гарнизона Београд се усавршавају електронским учењем на даљину а наставни процес прате без присуства у лабораторији, осим на завршном испиту када је лично присуство обавезно. Сви полазници једног периода усавршавања који Курс прате "на даљину" одређени су у посебну групу полазника чије усавршавање почиње и завршава се у исто време када и групама које се усавршавају у лабораторији за учење на даљину. Ови полазници добијају додатне наставне материјале

¹² Службени војни лист, бр. 33/09.

и упутства путем платформе за учење на даљину а реализатор усавршавања обезбеђује време за онлајн консултације. Припрема, организовање и реализација усавршавања врши се у складу са Правилником о курсевима и другим облицима усавршавања у Министарству одбране и Војсци Србије¹³ („Службени војни лист“, бр. 33/09) и Статутом Војне академије¹⁴ („Службени војни лист“, бр. 17/12).

Полазници курса на даљину пре почетка наставе преко платформе учења на даљину добијају план реализације Курса са унапред дефинисаним терминима провере знања по наставним целинама. Обавеза полазника је да самосталним радом, у време када то њима одговара, проуче наставне материјале који су стално доступни преко платформе учења на даљину. Наставни материјали у облику електронског Курса за напредно коришћење платформе учења на даљину су организовани тако да количина градива које је неопходно проучити за једну проверу знања (у облику показних видео записа) захтева 20-30 минута самосталног рада. Дакле, полазници имају довољно времена између две провере знања да самостално, темпом који њима лично одговара, успешно савладају наставне материјале. Поред изучавања наставних материјала за сваког полазника курса пре почетка реализације наставе креира се електронски курс за вежбање и полазник добија улогу наставника на том курсу. На тај начин, полазници имају могућност да самостално пробају и увежбају све поступке који се обрађују кроз наставне материјале. У случају потребе за додатним објашњењима наставник за ове полазнике може организовати консултације у облику групног рада за више полазника или за све полазнике заједно (видео конференција). Организација наставног времена за консултације је условљена могућностима полазника и реализатора усавршавања и заказује се договором наставника и полазника преко платформе учења на даљину. Ово наставно време није обавезно и износи највише 3 часа недељно током 7 седмица. Провере знања по наставним целинама представљају предиспитне обавезе. Термини ових провера су дефинисани распоредом часова. Полазници курса "на даљину" морају бити пријављени и присутни на платформи учења на даљину у тачно дефинисано време реализације провере. Провере знања су организоване у облику конкретних задатака које полазници треба да ураде на платформи учења на даљину. Ове електронске провере су временски ограничене и реализују се у унапред дефинисано време. Пре почетка провере наставник утврђује присутност полазника на платформи учења на даљину. Када утврди да су сви полазници присутни, наставник даје уводне напомене и дистрибуира питања за реализацију предстојећег теста преко платформе. Полазници затим приступају електронској провери знања. Наставник је све време провере присутан на платформи учења на даљину, прати рад полазника и по потреби даје додатна појашњења.

Завршни испит реализује се у Лабораторији за учење на даљину Центра за симулације и учење на даљину Школе националне одбране Војне академије. Лично присуство на завршном испиту је обавезно и за полазнике који курс похађају применом електронског учења. Завршни испит траје 180 минута. Ваннаставно време је време потребно за активности полазника које се извршавају изван платформе за учење на даљину и индивидуалног је карактера. Вредновање резултата рада полазника регулише се овим Програмом а реализује се праћењем активности и успеха у току реализације курса кроз провере знања и спровођењем завршног испита након реализације предвиђених садржаја курса. Праћење активности у току реализације наставних

¹³ Службени војни лист, бр. 33/09.

¹⁴ Службени војни лист, бр. 17/12

садржаја и завршни испит вреднују се бројчаном оценом према критеријумима прописаним овим. Успех у савладавању програма усавршавања исказује се описном оценом "Положио" и "Није положио" према резултатима завршног испита. Усавршавање траје 30 часова у 7 седмица: 10 часова предавања, 12 часова вежби и 8 часова провере знања. Укупан број полазника који се обучава у току календарске године је 18, односно по 9 полазника по периоду усавршавања. Полазницима који успешно заврше "Курс за напредно коришћење платформе учења на даљину" додељује се уверење о завршеном програму усавршавања којим се потврђује да су обучени за примену дидактичко-методичких принципа и педагошких стандарда у образовању и самостално креирање електронских курсева коришћењем напредних техника за израду наставних ресурса и активности као и њихово постављање на платформу учења на даљину у Министарству одбране и Војсци Србије. Успешним завршетком усавршавања по овом Програму, полазник стиче стручну квалификацију "Наставник електронских курсева - напредни ниво".

5. ЗАКЉУЧАК

У кораку са временом треба се прилагођавати новим променама, па тако посебно обратити пажњу и на функцију Веба-а у образовању на даљину. Учење на даљину пружа нове могућности за промену класичног начина учења.

Увођење образовања на даљину можемо сагледати и као еволутиван развој новог начина образовања. Учење на даљину односно „ Distance Learning“ уједно је и изазов за побољшање и унапређење образовних процеса код нас и један је од темеља за нове и боље начине управљања знањем.

Код учења на даљину битно је да су програми прилагођени различитим особинама ученика, као и различитим узрастима. Тако да учење на даљину могу користити сви ученици који су мотивисани и имају жељу да усвоје нова знања.

Важно је и то да у учењу на даљину нема доминантне улоге професора, јер ученици своја знања и самостална истраживања могу поделити са професором, тако да на тај начин професор може нешто научити од ученика.

Велики број светских признатих високошколских установа у свом програму студија као обавезан избор савременог начина образовања примењује ову категорију учења – „ Distance Learning“.

Набројаћемо само неке од најзначајнијих институција које примењују у свом образовном раду „ Distance Learning“.

У САД то су :National Tehnological University, Vestern Governors University, University of Phoenix, Columbia Network for Engineering Education, California Distant Learning Program.

У Европи то су: The International Council for Open and Distance Education – Oslo, University for Industry, Virtual University Enterprises, United Kingdom Open University.

Велика предност учења на даљину је та што омогућава стално контуирано и професионално учење. Омогућено је самостално учење властитим темпом на месту и у времену које ученицима највише одговара.

Као највећи изостанак учења на даљину истиче се изостанак личног контакта. Недостаци могу бити везани и за технологију која се користи зато што сви полазници

морају имати одговарајућу технологију. За неке полазнике и тусторе проблем може представљати и коришћење технологије коју још не познају.

Улога наставника у учењу на даљину се такође наглашава зато што се подразумева да он поседује нека додатна знања и вештине у односу на традиционално учење.

Учење на даљину већ сада заузима значајно место у образовању. Широко је распрострањено и могу га користити сви људи различитог узраста. Учење на даљину ће можда у будућности и заменити досадашње класично учење.

Многе образовне установе усвајају нову технологију и прилагођавају своје постојеће програме за образовање на даљину.

Интернет даје образовању потпуно нову димензију.

Будућност још више обећава. Нове технологије за пренос говора и слике у реалном времену учиниће образовање путем Интернета још квалитетније и популарније.

6. ЛИТЕРАТУРА:

- [1] П. Дракер, *Управљање у новом друштву*, Нови Сад, Адигес, 2002. година;
- [2] Војно дело, лето, 2011. године;
- [3] Часпис "Одбрана", специјални прилог 72, 2012. година,
<http://www.elearning.mod.gov.rs/sr-YU/news/34--qq.html>;
- [4] М. Мартиновић, *Менаџмент људских ресурса*, 2014. година;
- [5] Р. Орлић, *Кадровски менаџмент*, Београд, 2005. година;
- [6] www.psu.edu;
- [7] З. Николић, *Комуникационе технологије*, 2005. година;
- [8] Правилник о курсевима и другим облицима усавршавања у Министарству одбране и Војсци Србије, Службени војни лист, бр. 33/09;
- [9] Статут Војне академије, Службени војни лист, бр. 17/12;

7. ПОДАЦИ О АУТОРИМА:

1. Драган Стевановић; потпуковник, дипломирани криминалиста специјалиста, Ректорат, Универзитет одбране, Министарство Одбране Р. Србије; ул. Генерала Павла Јуришића Штурма 1, 11000 Београд; 064/333-89-00, dragansteva74@gmail.com;
2. Ранђеловић Дејан, пуковник, Војна Академија, Министарство Одбране Р. Србије; ул. Генерала Павла Јуришића Штурма 33, 11000 Београд; 066/8700407, dejan.randjelovic.srb@gmail.com;
3. Дејан Николић, магистар, потпуковник, Гарда, Генералштаб Војске Србије; ул. Јована Мариновића 1, 11000 Београд; 064/832-94-76, ana65@ptt.rs;
4. Сибила Петењи Арбутина, магистар, Висока техничка Школа струковних студија у Новом Саду.
5. Милорад Петронијевић, Војна Академија, Министарство Одбране Р. Србије; ул. Генерала Павла Јуришића Штурма 33, 11000 Београд; 064/1396639, petronijevicm@hotmail.rs.